

УКРАЇНА

(19) UA (11) 45394 (13) U
(51) МПК (2009)
G01N 25/00
G01N 27/00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

видається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ ВИГОТОВЛЕННЯ СКЛОКЕРАМІЧНОГО КОМПОЗИЦІЙНОГО ДІЕЛЕКТРИКА

1

(21) u200905196
(22) 25.05.2009
(24) 10.11.2009
(46) 10.11.2009, Бюл. № 21, 2009 р.
(72) ДМИТРИЄВ МИХАЙЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ,
ЄРІМІЧОЙ ІЛЛЯ МИКОЛАЙОВИЧ, ПАНОВ ЛЕОНІД
ІВАНОВИЧ
(73) ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧ-
НИЙ УНІВЕРСИТЕТ

2

(57) Спосіб виготовлення склокерамічного компо-
зиційного діелектрика, при якому скло, що криста-
лізується, і тугоплавкий кристалічний наповнювач
здрібнюють, змішують, гомогенізують, пресують,
спікають при температурі плавлення та кристалі-
зації скла і визначають діелектричну проникність
синтезованого діелектрика, який **відрізняється**
тим, що спікання продовжують до припинення змі-
нення діелектричної проникності.

Пропонуєма корисна модель належить до га-
лузі матеріалознавства і може бути використана
при виготовленні склокерамічних і склокристаліч-
них ізолюючих матеріалів радіоелектроніки та еле-
ктротехніки.

Відомий спосіб виготовлення склокерамічного
композиційного діелектрика, при якому некристалі-
зуєме кальцієвоалюмооборатне скло і тугоплавкий
кристалічний наповнювач - оксид алюмінію здріб-
нюють, змішують, гомогенізують, пресують, спіка-
ють при температурі плавлення скла і після спі-
кання визначають діелектричну проникність
синтезованого діелектрика [1].

Недолік способу:

- відсутні кристали у складі скла одержаного
діелектрика, наявність яких покращує такі його
властивості, як міцність і теплопровідність.

Найбільш близьким по технічній сутності і до-
сягаемому результату є спосіб виготовлення скла-
керамічного композиційного діелектрика, при яко-
му кристалізуєме свинцевоборосилікатне скло і
тугоплавкий кристалічний наповнювач - оксид
алюмінію здрібнюють, змішують, гомогенізують,
пресують, спікають при температурі плавлення та
кристалізації скла і після спікання визначають час-
тку кристалів у склі і діелектричну проникність син-
тезованого діелектрика [2].

Недолік способу:

- спосіб містить трудомістку операцію визна-
чення частки кристалів у синтезованому діелект-
трику, що необхідно для оцінки властивостей діеле-
ктрика, в тому числі його міцності і
теплопровідності.

Задачею корисної моделі є створення способу
виготовлення склокерамічного композиційного
діелектрика, в якому спікання здійснюють до при-
пинення змінення діелектричної проникності діе-
лектрика, внаслідок чого в ньому отримують мак-
симальну частку кристалів, які забезпечують
максимальний рівень міцності і теплопровідності.

Техніко-економічні переваги запропонованого
способу: отримання у складі скла максимальної
частки кристалів при завершенні кристалоутво-
рення установлюється по припиненню змінення
діелектричної проникності діелектрика. Таке при-
пинення настає тому, що:

- оксид у складі скла, з якого формуються кри-
стали, кількісно повністю витрачається на утво-
рення кристалів і його частка у діелектрику дося-
гає максимального значення;

- діелектрична проникність усіх компонентів
діелектрика перестає змінюватись завдяки уста-
новленню стабілізації кількісного складу кристалів
і залишкового скла при незмінюваному кількісному
складу оксиду тугоплавкого наповнювача.

Це виключає необхідність визначення частки
кристалів при різних тривалостях спікання діелек-
трика. Завдяки цьому знижується трудомісткість,
тривалість і собівартість виготовлення такого діе-
лектрика при одночасному поліпшенню його влас-
тивостей.

Тривалість спікання, після якої припиняється
змінення діелектричної проникності діелектрика,
залежить від температури спікання та кількісного
та якісного складу оксидів скла, в тому числі від

UA (19) 45394 (11) U

матеріалу і частки оксида-кристалізатора. Ця тривалість може складати від одної до декілька годин.

Покращення властивостей діелектрика досягається завдяки поєднанню кристалів з покращеними властивостями з менш пружним залишковим склом, що збільшує міцність і теплопровідність діелектрика [3].

Поставлена задача розв'язується тим, що у способі виготовлення склокерамічного композиційного діелектрика, при якому кристалізує скло і тугоплавкий кристалічний наповнювач здрибнюють, змішують, гомогенізують, пресують, спікають при температурі плавлення та кристалізації скла і визначають діелектричну проникність синтезованого діелектрика, згідно корисної моделі спікання продовжують до припинення змінення діелектричної проникності.

В якості реалізуємого скла вибрано свинцево-боросилікатне скло складу в мас. %: SiO_2 - 38; PbO - 19; B_2O_3 - 13; Al_2O_3 - 12; ZnO - 5; MgO - 6; CaO - 7. В якості наповнювача обраний глинозем ГН-1

(ГОСТ 6912 - 87 ТУ), маючи 95% тугоплавкого некристалізуємого кристалічного α - Al_2O_3 (температура плавлення 2050°C) [1]. Компоненти здрибнювали в планетарних млинах САНД-1 у халцедонових барабанах з халцедоновими кулями до досягнення значень питомої поверхні $850\text{ м}^2/\text{кг}$ (скло) і $650\text{ м}^2/\text{кг}$ (ГН-1), вимірюваних приладом АДП-1 [1].

Потім компоненти змішували при співвідношенні "скло: наповнювач" в мас. %, рівному 45:55, відповідно, і гомогенізували в млину САНД-1 у халцедонових барабанах з халцедоновими кулями. З гомогенізованої суміші при тиску 200 кГ/см^2 виготовляли заготовки для спікання у формі дисків.

Для цього використовували пресформу з двостороннім стисненням і гідравлічний прес ПГПР.

Спресовані заготовки спікались у муфельної печі СНОЛ-11-И2 при температурі кристалізації розплавленого скла 950°C з різною тривалістю т, указаною у таблиці у годинах.

Таблиця

τ , год.	ϵ	τ , год.	ϵ	τ , год.	ϵ
0,5	$7,92 \pm 0,01$	4,5	$7,77 \pm 0,01$	7,0	$7,70 \pm 0,01$
1,0	$8,30 \pm 0,01$	5,0	$7,75 \pm 0,01$	7,4	$7,70 \pm 0,01$
2,0	$8,21 \pm 0,01$	6,0	$7,72 \pm 0,01$	7,8	$7,70 \pm 0,01$
3,5	$7,90 \pm 0,01$	6,5	$7,71 \pm 0,01$	8,2	$7,70 \pm 0,01$

Потім на плоскій поверхні дисків наносили електроди з полімерної мідної пасти, які полімеризувались при температурі 200°C у муфельної печі СНОЛ-11-И2 на протязі 15 хвилин.

У виготовлених таким чином зразках визначалась відносна діелектрична проникність ϵ по величині електричної ємності С, вимірюваної згідно ОСТ 110303-86 при додержанні вимаганих розмірів і кількості зразків для кожної для з указаних у таблиці тривалості їх нагріву τ . При цьому використовувалась формула

$$\epsilon = 14,4 \frac{ch}{D},$$

де С - електрична ємність, пФ;

h - товщина диска, см;

D - діаметр спеченого диска, см.

Утворювані при спіканні кристали уявляють собою кристалічну модифікацію діоксида кремнія — кристобаліт [2].

Результати визначення величин ϵ в зразках з різних часом нагріву т приведені у таблиці. З таб-

лиці ясно, що у виготовленому склокерамічному композиційному діелектрику після семи годин спікання відносна діелектрична проникність перестає змінюватись. Цей час відповідає часу утворення максимальної частки кристобаліта у склі діелектрика. При спіканні понад семи годин частка кристобаліта та залишкового скла, а також їх діелектрична проникність не змінюється. Не змінюється і діелектрична проникність наповнювача.

Джерела інформації

1. Дмитриев М. В. Влияние концентрации компонентов и пор на диэлектрическую проницаемость стеклокерамики // Технология и конструирование в электронной аппаратуре. - 1997. - №4. - С.34-38.

2. Дмитриев М. В. Влияние режимов спекания на параметры стеклокерамики с кристаллизующим стеклом // ТКЭА. - 2000. - №1. - С. 36-39.

3. Безбородов М. А. Стеклокристаллические материалы. - Минск: Наука и техника. - 1982. - С. 192-193.